

บทที่ 2

ชีวประวัติและอิทธิพลของการก่อเกิดทางความคิดเรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์

2.1 ประสบการณ์ : อิทธิพลของการก่อเกิดทางความคิดเรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์¹

เจียน ชีระวิทย์ เกิดเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1935 ในครอบครัวชาวไร่ ณ ตำบลวังขนาย อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ที่เดียวกับที่บิดาและมารดาของท่าน ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีพี่น้องทั้งหมด 12 คน ชาย 6 คน และหญิง 6 คน เจียน ชีระวิทย์ เป็นบุตรคนที่ 8

ในเรื่องของความเกี่ยวพันกับความเป็นจีนของ เจียน ชีระวิทย์ นั้น ท่านได้อธิบายว่า ท่านทราบเรื่องนี้ไม่มากนักเนื่องจากบิดาของท่านเสียชีวิตเมื่อ เจียน ชีระวิทย์ อายุได้เพียง 12 ปี ซึ่งในช่วงนั้นท่านยังไม่สนใจที่จะอยากรับทราบในเรื่องนี้ และต่อมาเมื่อต้องการทราบจริง ๆ กลับมีไม่กี่คนที่รู้ เนื่องจากก๋งหรือปู่ของ เจียน ชีระวิทย์ ได้เสียชีวิตก่อนเกิด แต่ก็มีผู้รู้อีกคนหนึ่งคือน้องชายของบิดา และโดยข้อมูลที่มีอยู่ทราบว่า ก๋งหรือปู่ของ เจียน ชีระวิทย์ เกิดในเมืองไทย² และบิดาก็เกิดที่เมืองไทยเช่นกัน โดยทั้งบิดามารดาเป็นจีนและ ในส่วนของการศึกษา บิดาของ เจียน ชีระวิทย์ ได้เคยไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนเมื่อครั้งยังเป็นเด็กในช่วงระยะสั้น ๆ คือ ประมาณ 9 เดือน แต่เป็นลักษณะของการศึกษาด้วยตนเอง นอกจากนี้ทั้งบิดาและมารดาของท่านต่างก็ไม่รู้หนังสือภาษาไทย ได้เพียงแต่การสื่อสารด้วยการพูดและฟังเท่านั้น ไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้

เมื่อครั้งยังวัยเยาว์ เจียน ชีระวิทย์ เคยมีเรื่องชกต่อยกับเด็กผู้ชายซึ่งมีรูปร่างใหญ่กว่าและเป็นคนที่ชอบข่มเหงรังแกผู้อื่น ซึ่งในความจริงแล้ว เจียน ชีระวิทย์ มิได้เป็นคนมีฝีมือทางด้านนี้ แต่ด้วยความบังเอิญหรือโชคช่วย ในขณะที่ต่อยกันนั้น คู่ต่อสู้หลบเอาศีรษะไปกระแทกกับขอบโต๊ะ เลือดออก ครูจึงทำการลงโทษ เจียน ชีระวิทย์ แต่ไม่รุนแรงเพียงแต่ทำเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าถูกทำโทษ ซึ่งในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า เป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดในเรื่องการต่อต้านผู้ใหญ่อ้าง

¹ ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการสัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์

² เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า การถือกำเนิดของก๋งไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัด

เด็กของท่านเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบุกยึดกัมพูชาของเวียตนาม หรือเรื่องความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรัก เป็นต้น โดยในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ ได้กล่าวว่า

“ผู้ใหญ่ข่มเหงเด็ก ผมทนไม่ได้ อันนี้เป็นนิสัยอันหนึ่งของผม สมัยเด็ก ๆ ผมคอยคนที่เขาใหญ่กว่า เขาข่มเหงเด็ก จริง ๆ แล้วฝีมือในการต่อขย ผมไม่เป็น แต่ว่าโดยโชคจริง ๆ เขาหลบผม แล้วหัวเขาก็ไปโขกกับริมโต๊ะ ทำให้เลือดออก ผมจึงถูกครูด แต่ไม่รุนแรงนัก เพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ว่าถูกทำโทษโดยครู อันนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผมไม่ชอบเห็นผู้ใหญ่รังแกเด็ก”³

สำหรับเรื่องการศึกษา เจียน ชีระวิทย์ เล่าว่าพี่ ๆ ของท่านส่วนใหญ่จะเรียนค่อนข้างน้อย แต่เมื่อถึงรุ่นของ เจียน ชีระวิทย์ รวมตลอดจนน้อง ๆ มีโอกาสได้เรียนสูง คือ สามารถจบระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เนื่องจากฐานะทางครอบครัวตอนนั้นอยู่ในชั้นที่เรียกว่า “เป็นชาวไร่ที่มีฐานะพอกินพอใช้” โดย เจียน ชีระวิทย์ ได้เริ่มต้นชีวิตการเรียนที่โรงเรียนวัดวังขนาย ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบลวังขนาย อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 และด้วยสาเหตุของสงครามทำให้ เจียน ชีระวิทย์ เรียนในโรงเรียนแห่งนี้ได้เพียง 2 ปี และต้องย้ายมาเรียนต่อที่โรงเรียนศาลเจ้าโพรงไม้ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จนกระทั่งจบการศึกษาชั้นประถม เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า โรงเรียนศาลเจ้าโพรงไม้เป็นโรงเรียนที่ยากจนมาก แต่ความยากจนนี้ถือได้ว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับท่าน โดย เจียน ชีระวิทย์ เล่าว่า

“เห็นแต่สภาพความยากจน คือเป็นโรงเรียนที่ไม่มีโต๊ะเรียน มีกระดาน นักเรียนต้องไปทำโต๊ะเรียนเอาเอง ถึงเวลาเปิดเทอม นักเรียนกับครูก็เข้าป่าตัดไม้ ทำเป็นโต๊ะ มีกระดาน เป็นภาพที่ดี เห็นความยากจนของโรงเรียน ก็เห็นความดีของการใช้ความร่วมมือระหว่างครูนักเรียนทำประโยชน์ให้โรงเรียน”⁴

ผลการเรียนของ เจียน ชีระวิทย์ ในระดับประถมนี้อยู่ในเกณฑ์ดี คือ ได้ที่หนึ่งของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในระดับอำเภอ และเมื่อเรียนจบระดับประถมศึกษา ก็ได้รับการส่งเสริมให้เรียนต่อจากทางครอบครัวนั่นคือบรรดาพี่ ๆ และจากทางการ ซึ่งการเรียนต่อขณะนั้น เจียน ชีระวิทย์ มี 2 ตัวเลือก คือ เรียนต่อที่โรงเรียนภาษาไทยหรือโรงเรียนภาษาจีน ซึ่งเจียน ชีระวิทย์ ก็ได้เลือกเรียน

³ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, ศาตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

ภาษาจีน ที่โรงเรียนยูเฉียว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา

สำหรับเหตุผลในการเลือกเรียนภาษาจีนของ เจียน ชีระวิทย์ มาจากเหตุผลหลักๆ 2 ประการ คือ ประการแรก คือการที่ เจียน ชีระวิทย์ เป็นผู้ที่ชื่นชอบภาษาจีน ประการที่สองคือ ในช่วงเวลาดังกล่าวมีกระแสความนิยมจีน

สรุปว่า เจียน ชีระวิทย์ จบระดับประถมศึกษาหลักสูตรภาษาไทยจาก โรงเรียนศาลเจ้าโพรงไม้ และต่อมาจบระดับประถมศึกษาหลักสูตรภาษาจีนจาก โรงเรียนยูเฉียว

หลังจากจบระดับประถมศึกษาจาก โรงเรียนยูเฉียวแล้ว เจียน ชีระวิทย์ ก็ได้เข้ามาศึกษาต่อที่ โรงเรียนอินทรีศึกษาหรือได้หัวจุงเสี่ย จังหวัดกรุงเทพฯ ในภาควิชาภาษาจีน เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวเป็น โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาแห่งเดียวที่ยังคงเปิดสอนภาษาจีน ในขณะที่โรงเรียนภาษาจีนอื่น ๆ ได้ถูกปิดลงเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ในส่วนของผลการเรียนของ เจียน ชีระวิทย์ ถือว่าอยู่ในขั้นดี โดยในปีแรกสามารถเรียนได้ 2 ชั้นเรียน คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยใช้ระบบการเรียนผ่านชั้นเรียน และเมื่อจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข่าวมาว่าภาษาจีนจะถูกปิด เจียน ชีระวิทย์ จึงได้ตัดสินใจไปเรียนกวดวิชา เพื่อสอบเทียบความรู้ โดยในหนึ่งปีแรกสามารถสอบเทียบได้ 3 ชั้นเรียนคือ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 และในปีต่อมาสอบเทียบได้อีก 2 ชั้นเรียน คือ มัธยมศึกษาปีที่ 7 และปีที่ 8

หลังจากเรียนจบระดับมัธยมศึกษา เจียน ชีระวิทย์ สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในแผนกวิชาปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในขณะเดียวกัน เจียน ชีระวิทย์ ได้ลงเรียนในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ควบคู่กันไป โดยใช้วิธีการไปสอบตามเวลาที่ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดสอบ และภายใน 4 ปี เจียน ชีระวิทย์ จึงเป็นคนเดียวในรุ่นที่สามารถเรียนจบจากมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งพร้อมกันในปีการศึกษา 1960 โดยได้ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเนติบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และปีต่อมาคือปี ค.ศ. 1961 ก็สามารถสอบเนติบัณฑิตไทยได้

เจียน ชีระวิทย์ เล่าว่า การที่ท่านจบนิติศาสตรบัณฑิตซึ่งเป็นวิชาที่คนส่วนใหญ่ถือว่ายากนั้น ทำให้ท่านกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่มีการขอขึ้นเงินเดือนพิเศษของบรรดานักกฎหมาย อัยการ ศาล โดยมีเหตุผลว่าเป็นวิชาชีพที่เรียนยากกว่าวิชาชีพอื่น ๆ โดย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่

“ผมจึงกล่าววิจารณ์พวกที่จบนิติศาสตรบัณฑิต ที่เขาบอกว่าเรียนยาก เพราะฉะนั้นเงินเดือนต้องดี ผู้พิพากษา อัยการ อะไรทั้งหลาย ผมจึงกล่าวพูดได้เต็มปาก ผมเคยเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์เวลาที่มีการขอขึ้นเงินเดือนพิเศษ เนื่องจากอ้างว่ามีงานต้องรับผิดชอบ เรียนยาก ผมกล้าวิพากษ์วิจารณ์ เพราะผมมีประสบการณ์ในการเรียน ผมว่าเรียนนิติศาสตร์ง่ายกว่ารัฐศาสตร์ แต่ก็ขึ้นอยู่กับบางคน ผมเป็นคนมีวินัยอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นกฎหมายมันก็ไม่ใช่อะไรอื่น มันก็คือการตั้งคนให้อยู่ในระเบียบวินัย ถ้าหากว่าเราเป็นคนที่มีประพฤติกฎีปฏิบัติตามระเบียบวินัยแล้ว การเรียนกฎหมายเป็นเรื่องง่ายมาก เพราะฉะนั้นผมมีประสบการณ์ ผมกล้าวิจารณ์ ผมบอกว่าคนที่เรียนแพทย์ คนที่เรียนหมอ นั้นแหละคนหัวกะทิ หัวดี ๆ และหากพูดถึงความรับผิดชอบ หมอเป็นอาชีพที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของคนไม่ใช่ว่าพวกผู้พิพากษาหรือว่าอัยการทั้งหลาย เพราะฉะนั้นพูดถึงคำตอบแทนที่ว่าใครควรได้มากกว่าใคร ผมไม่เห็นด้วยเลยที่จะมาสร้างระบบอย่างนี้ขึ้นมา ที่เหลือมล้ำค่าสูง ยกเหตุผลต่าง ๆ มาอ้าง เพราะฉะนั้นในแง่ของทัศนคติความยุติธรรมของผม ผมได้รับมาจากหลักสูตรในการเรียนภาษาจีน มันจะมีแฝงอยู่เยอะ เรื่องของความยุติธรรม เรื่องของหลักการ เรื่องของความกตัญญูคุณทวดที่ อันนี้ผมคิดว่าสิ่งที่แฝงอยู่ในบทเรียนภาษาจีนมันไม่มีอยู่ในภาษาไทย ดังนั้นผมมีความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ค่อนข้างแรง แล้วมันจะกระทบถึงทัศนคติของผมต่อทัศนคติทางการเมืองอื่นด้วย เวลาที่มีการเคลื่อนไหวจะขึ้นอัตราเงินเดือนอะไรทั้งหลาย ผมเห็นไม่ยุติธรรม ผมเขียนบทความแล้วก็มีถูกจดหมายขู่ แต่ผมไม่ได้สะทกสะท้าน รวมทั้งมีจดหมายจากผู้พิพากษาไม่กล้าลงชื่อส่งมา จดหมายสนเทถึงอธิการก็มี”⁵

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นตัวตนของ เขียน ชีระวิทย์ ในแง่มุมของความเคร่งครัดเรื่องความยุติธรรม ระเบียบวินัย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาที่โรงเรียนภาษาจีนและการเรียนด้านกฎหมาย ซึ่งลักษณะนิสัยดังกล่าวนี้ได้รับการยืนยันจากผู้ที่อยู่จัก เขียน ชีระวิทย์ เป็นอย่างดี เช่น

เขาวลีพงษ์ ผาศรีโรจน์ ได้กล่าวถึงนิสัยความตรงต่อเวลาของ เขียน ชีระวิทย์ ว่า

“การตรงต่อเวลา เขียน ชีระวิทย์ เป็นคนตรงต่อเวลาทุกคนในสถาบันรู้ดี เวลานั้นด้วยกันจะไปสัมมนาต่างจังหวัด ถ้านัด 08.00 น. (เช้า) ทุกคนจะนั่งรอนรอนอย่างมีระเบียบเรียบร้อย ไม่เคยมีใครมาช้าเลยแม้แต่คนเดียว เป็นสิ่งที่หาได้ยากในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งนี้”⁶

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ เขาวลีพงษ์ ผาศรีโรจน์, “คร.เขียน ชีระวิทย์,” ใน อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 58.

กนกพรรณ อยู่ชา กล่าวว่

“การสร้างวินัยในการทำงาน โดยเฉพาะในเรื่องเวลาเป็นที่ทราบกันดีของเจ้าหน้าที่ทุกคน ว่าอาจารย์ได้ให้ความสำคัญมากในเรื่องการตรงต่อเวลา โดยเฉพาะการนัดหมาย การกำหนดเวลาเข้า-ออกทำงาน ตลอดจนเวลาพักเที่ยง จนบางครั้งบางเวลาได้กลายเป็นปัญหาในที่ทำงาน และมักจะมีการล้อเลียน กระแซะเข้าแหย่ระหว่างนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ธุรการในเรื่องการพักเที่ยง ที่นักวิจัยนั้นพอถึงเวลา 11.30 น. หรือ 11.45 น. ก็จะไปพักเที่ยงแล้ว ในขณะที่เจ้าหน้าที่ธุรการต้องถึงเวลาพักเที่ยง 12.00 น. จึงไปทานข้าวกัน แต่อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าการปลูกฝังนิสัยในการตรงต่อเวลาได้กลายเป็นนิสัยส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ไปแล้ว

ความยุติธรรม เสมอภาค เท่าเทียมกัน ตลอดจนการให้เกียรติผู้ได้บังคับบัญชา สิ่งที่ได้พบเห็นตลอดระยะเวลาที่ทำงานกับท่านอาจารย์เขียน คือ การสร้างนิสัยให้กับผู้ได้บังคับบัญชาไม่ให้เป็น “เชลย” หรือ “ประจบประแจง” แต่สิ่งที่พวกเรามีให้แก่กันคือ การมีน้ำใจให้แก่กัน ย่อมเป็นธรรมดาเมื่อคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกัน มีกฎ ระเบียบ ที่ต้องถือปฏิบัติ กระทั่งกระทั่งก็ย่อมมีอยู่บ้าง ดังนั้น ในการพิจารณาความคิดความชอบประจำปี และการพิจารณาคัดสินปัญหาในการทำงาน สิ่งที่อาจารย์ยึดถือเป็นหลักเกณฑ์คือปริมาณและคุณภาพของงาน การฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งนับได้ว่ามีความยุติธรรมอย่างยิ่ง

ในเรื่องความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ตลอดจนการให้เกียรติผู้ได้บังคับบัญชา ท่านอาจารย์เขียนไม่ได้เลือกที่รักมักที่ชังเลย ท่านปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกันหมดทั้งในเรื่องการงานและเรื่องส่วนตัว ในเรื่องส่วนตัว นับได้ว่าอาจารย์ได้เสียสละเวลาให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานศพ งานเกิดของสมาชิกใหม่ของครอบครัว จะใกล้ไกลแค่ไหนอาจารย์ก็จะไปร่วมงานด้วยเสมอ นอกจากนี้อาจารย์ยังมองเลยไปถึงการมีปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้ได้บังคับบัญชา และพยายามหาทางช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม โดยการตั้งกองทุนสวัสดิการบุคลากรขึ้นมา และบางครั้งอาจารย์ ก็ควักเงินส่วนตัวช่วยเหลือบุคลากรที่อยู่ในดุลพินิจควรให้ความช่วยเหลือไป ซึ่งบางครั้งบางคนไม่เข้าใจแต่ก็มาตระหนกในภายหลังว่าสิ่งที่อาจารย์ทำไปนั้น ทำไปด้วยความหวังใจที่ผู้ใหญ่มิต่อผู้น้อย”⁷

⁷ กนกพรรณ อยู่ชา, “ข้อสังเกตบางประการในการบริหารงานของท่านอาจารย์เขียน ชีระวิทย์.” ใน อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 39.

ชปา จิตต์ประทุม กล่าวในเรื่องนี้ว่า

“ถ้าท่านจะทำงานให้อาจารย์เขียน ท่านต้องมี มอช. ย่อมาจาก “มาตรฐานอาจารย์เขียน” คือ “ดีและเร็ว”

ที่นี่เราก็ต้องทำความเข้าใจกันก่อนว่าอะไรคือ “ดีและเร็ว” แบบมาตรฐานอาจารย์เขียน “ดี” คือ งานต้องถูกต้อง เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ผิดพลาดแม้แต่ตัวสะกด ลำนวนภาษาสั้นกระชับและชัดเจน ถ้าจะเขียนพรรณนาโวหารควรไปใช้สำหรับการเขียนนวนิยายเท่านั้น ส่วน “เร็ว” คือ รวดเร็ว งานต้องเสร็จตาม (ที่อาจารย์) กำหนด อย่างที่รู้ ๆ กันว่าอาจารย์เป็นคนรักษาวเวลาและตรงเวลาเสมอ (Khien’s time) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงานหรือการ นัดหมาย ฉะนั้น ถ้าท่านได้เวลานัดหมายเข้าพบอาจารย์ละก็ สิ่งที่ท่านควรจะทำอย่างแรกคือ กดโทรศัพท์หมายเลข 181 เพื่อเทียบเวลานาฬิกาให้ตรงกับกรมอุทกศาสตร์อย่างที่สองคือ ก่อนออกเดินทางควร โทรสอบถามเส้นทางจาก จส.100 เพื่อหลีกเลี่ยงถนนที่มีการจราจรติดขัดหนาแน่น ข้อปฏิบัติง่าย ๆ เพียงเท่านี้ไม่ยากเลย แต่ถ้าพลาดละ อาจารย์ก็จะไม่ให้เข้าพบนะซิ (ไม่เห็นจะยาก)”⁸

วรศักดิ์ มหัทธโนบล ได้กล่าวถึงระเบียบวินัยและความยุติธรรมของ เขียน ธีระวิทย์ ไว้ดังนี้

“เวลา อาจารย์เป็นคนที่ให้ความสำคัญกับเวลามาก หากอาจารย์เขียนรู้สึกว่ เวลาที่อีกฝ่ายกำหนดขึ้นมานั้นยัง “ช้า” ไป การต้อรองให้ “เร็ว” ขึ้นก็จะตามมา จะอย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาถูกกำหนดขึ้นมาแล้ว อาจารย์เขียนก็จะปล่อยให้การณ้ทุกอย่างดำเนินไปจนกว่าเวลานั้นจะมาถึง บุคคลที่ได้รับคำชมจากอาจารย์เขียนมักเป็นบุคคลที่ “ตรง” ต่อเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะเรื่อง “งาน” ที่ส่งตรงต่อเวลานั้น อาจจะพักในเรื่อง “คุณภาพ” ของงานเอาไว้ก่อนก็ยังได้ (หมายความว่า เอาไว้คุยกันทีหลัง) แต่พลันที่เกิดการไม่ตรงต่อเวลา ต่อให้งานชิ้นนี้มีคุณภาพสักปานใด ก็ดูเหมือนว่าจะไม่สำคัญไปเสียแล้ว ด้วยเหตุนั้น แนวโน้มที่อ่อนไหวต่อการเกิดขึ้นก็คือ ปรากฏการณ์ของการแข่งขันเพื่อให้ “ตรง” ต่อกำหนดเวลาโดยอาจจะนำมาซึ่งความไม่เข้าใจกันระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกันเอง

ระเบียบวินัย อาจารย์เขียนเป็นคนเคร่งในระเบียบวินัยที่อาจารย์เขียนเห็นว่า มีความชอบธรรมและยุติธรรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการ ความเคร่งครัดของอาจารย์

⁸ ชปา จิตต์ประทุม, “(อาจารย์) เขียน จากประสบการณ์ มีนาคม 2528 – กันยายน 2532,” ใน อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 65.

เขียน ในด้านนี้เป็นไปเพื่อไม่ให้เกิดการถือผลในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ง่าย แต่ก็พร้อมเสมอที่จะยืดหยุ่นให้กับระเบียบวินัยนั้น หากพิสูจน์ได้ว่าตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงาน

ความยุติธรรม อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเป็นธรรม เกือบทุกอย่างที่เกี่ยวกับการทำงาน เขียน ธีระวิทย์จะแจกจ่ายงานให้กับผู้ได้บังคับบัญชาเหมือนกับว่าสามารถนำเอางานนั้นมาตัดแบ่งและชั่งน้ำหนักได้ ข้อเสียก็คือว่า ความเป็นจริงของงานชิ้นหนึ่ง ๆ ย่อมไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงของคน ๆ หนึ่ง นักพนักงานที่เท่ากัน คนที่ได้เปรียบมักจะเป็นคนที่ถนัดในงานนั้นอยู่แล้ว ยิ่งคนที่ไม่มีพันธะครอบครัวมากนักยิ่งได้เปรียบเพิ่มขึ้น ส่วนข้อดีก็คือว่า ไม่มีใครในสำนักงานว่างงานอย่างแน่นอน⁹

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยในเรื่องความยุติธรรม ระเบียบวินัย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในเรื่องการตรงต่อเวลาของ เขียน ธีระวิทย์ เป็นอย่างมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้รับผลกระทบมาจากประสบการณ์การศึกษาและสภาพแวดล้อมในวัยเด็กทั้งสิ้น

ย้อนกลับไปในช่วงเวลาหลังจากจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเป็นช่วงเดียวกับที่ทางคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังรับสมัครอาจารย์ 2 คน โดยที่ช่วงนั้นทางคณะ มีนโยบายที่จะเลือกนักเรียนที่เรียนดีเข้าเป็นอาจารย์หรือเรียกว่าลูกหม้อ หลังจากนั้นก็จะส่งไปเรียนต่อ และด้วยเหตุผลที่ต้องการจะเรียนต่อนี้เอง เขียน ธีระวิทย์ จึงตัดสินใจสมัครและได้รับเลือกเข้าเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 โดยในช่วงแรกได้ถูกบรรจุเป็นอาจารย์ในแผนกวิชากฎหมาย¹⁰ เนื่องจาก เขียน ธีระวิทย์ ได้จบการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์มาโดยตรง

การที่ เขียน ธีระวิทย์ ได้เป็นอาจารย์ที่คณะรัฐศาสตร์นี้ทำให้ได้พบกับโอกาสของการศึกษาต่อตามที่ตั้งใจไว้ โดยในขณะนั้นทุนในการศึกษาต่อมีให้เลือก 2 ทุน ทุนแรกคือ ทุนของ กพ. ซึ่งคณะนิติศาสตร์ได้ไปขอมาเพื่อให้ เขียน ธีระวิทย์ ศึกษาต่อทางด้านนิติศาสตร์ เนื่องจากเวลานั้น ทาง กพ. ได้มีการสนับสนุนให้คนเรียนทางด้านนิติศาสตร์ ทุนที่สองคือ ทุนของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เพื่อศึกษาต่อทางด้านจีน ซึ่งเป็นทุนของสถาบัน ฮาร์วาร์ดเยนชิง (Harvard-Yenching Institute) โดยทุนดังกล่าวเป็นการริเริ่มของทางมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยทางมหาวิทยาลัยได้ส่งคน

⁹ วรศักดิ์ มัทธโนบล, “อาจารย์เขียน ธีระวิทย์ ในฐานะนักบริหาร,” ใน อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 68-69.

¹⁰ ในช่วงเวลานั้นทางคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการเปิดสอนแผนกกฎหมายด้วย

มายังประเทศไทยเพื่อส่งเสริมให้คนไปเรียนต่อทางด้านจีนและญี่ปุ่นยังมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งหัวหน้าภาควิชาในขณะนั้น คือ อาจารย์สมศักดิ์ ชูโต ได้สนับสนุนให้ เจียน ชีระวิทย์ เรียนต่อในเรื่องจีน

หลังจากเป็นอาจารย์ได้ 1 ปี เจียน ชีระวิทย์ ได้ตัดสินใจเลือกทุนจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในการเรียนต่อระดับปริญญาโท เนื่องจากมองว่า ตนเคยเรียนภาษาจีนมาก่อน เพราะฉะนั้นน่าจะมีความได้เปรียบ อีกทั้งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง แม้ว่าทุนดังกล่าวจะมีความไม่แน่นอนอยู่มาก กล่าวคือ หากภายใน 1 ปี ผลการเรียนไม่ดี จะถูกตัดทุน และหากถูกตัดทุนแล้ว ก็จะไม่สามารถเรียนต่อโดยใช้ทุนตนเองได้ เนื่องจากค่าเล่าเรียนสูง แต่แม้ว่าทุนจะมีความไม่แน่นอน แต่ เจียน ชีระวิทย์ ก็ตัดสินใจเลือกศึกษาทางด้านจีน และภายใน 2 ปี ก็สามารถจบการศึกษาโดยได้ปริญญาโททางด้านภูมิภาคศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออก (A.M. Regional Studies-East Asia) ในปี ค.ศ. 1963 โดยมีผลการเรียนปานกลาง

หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว เจียน ชีระวิทย์ มีความต้องการที่จะเรียนต่อระดับปริญญาเอก โดยอาศัยพื้นฐานทางด้านจีน ซึ่งสาขาวิชาที่สนใจและต้องการเรียนมาก ที่สุดคือ สาขาที่เรียกว่า Joint Ph.D. In History And Far Eastern Languages (ประวัติศาสตร์และภาษาตะวันออก) Ph.D. Joint Degree คือ การเรียนระดับปริญญาเอกใน 2 สาขาวิชา แต่ว่าผลการเรียนในระดับปริญญาโทของ เจียน ชีระวิทย์ อยู่ในระดับปานกลางจึงไม่สามารถเรียนในสาขาดังกล่าวได้ อาจารย์จึงให้เรียนเฉพาะสาขาภาษาตะวันออกไกล (Far Eastern Languages) ในสาขาดังกล่าว จะมีการเน้นทางด้านวรรณคดี ภาษาจีนและญี่ปุ่น ซึ่ง เจียน ชีระวิทย์ พบว่าตนไม่มีความเหมาะสมกับสาขาวิชานี้ โดยเฉพาะวิชาภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากภายหลังจากเรียนได้ 1 ปี ก็พบว่าตนเองเริ่มมีปัญหา จึงได้ปรึกษากับเจ้าของเงินทุน ซึ่งก็ไม่มีปัญหาเนื่องจากเจ้าของทุนดังกล่าวไม่ต้องการให้เรียนนาน แต่ต้องการให้นำความรู้ที่ได้กลับไปช่วยเหลือยังประเทศของตน ดังนั้น เจียน ชีระวิทย์ จึงตัดสินใจขอเป็นวุฒิปริญญาโทแทน ดังนั้นจึงสรุปว่า เจียน ชีระวิทย์ เรียนจบปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด 2 สาขา คือ จากสาขาภูมิภาคศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออก (Regional Studies-East Asia) และสาขาภาษาตะวันออกไกล (Far Eastern Languages) และหลังจากนั้นก็กลับมาเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ อยู่ 4 ปี จึงมีโอกาสดูเรียนต่ออีกครั้งหนึ่ง

ด้วยเหตุที่ เจียน ชีระวิทย์ ต้องการเรียนต่อทางด้านรัฐศาสตร์จึงตัดสินใจที่จะเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน (University of Washington) เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่มีอาจารย์ที่ดีทางด้านรัฐศาสตร์ โดยเน้นเรื่องจีน ในขณะที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดมีอาจารย์ที่ดีทางด้านประวัติศาสตร์และ

กฎหมาย เขียน ธีระวิทย์ ใช้เวลาเรียนอยู่ 3 ปี จึงจบปริญญาเอกทางด้านรัฐศาสตร์ โดยเน้นเรื่องจีน ในปี ค.ศ. 1971

ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยวอชิงตันนั่นเองเป็นช่วงเวลาที่ เขียน ธีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลของความเป็นอาจารย์ที่ดีจากศาสตราจารย์ เจมส์ อาร์ ทาวเซนด์ (James R. Townsend) ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดย เขียน ธีระวิทย์ ได้เล่าว่า อาจารย์ทาวเซนด์ เป็นผู้ที่เคร่งครัดต่อเวลาทำงานในห้องพักอาจารย์ (office hours) ของตนมากและมีเวลาให้ลูกศิษย์เสมอ เป็นคนที่ไม่พยายามยัดเยียดความคิดของตนให้กับลูกศิษย์ ในทางตรงข้ามมักจะตั้งใจฟังความคิดเห็นของลูกศิษย์ และเมื่อมีลูกศิษย์มาส่งงาน เช่น รายงาน งานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ทาวเซนด์ มักจะรีบตรวจให้ด้วยความตั้งใจ และมีการให้คำแนะนำเชิงสร้างสรรค์ว่าประเด็นที่เขียนไปนั้นมีจุดอ่อนหรือจุดแข็งอย่างไรบ้าง และด้วยความเป็นอาจารย์ที่ดีนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ เขียน ธีระวิทย์ ใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์ไม่ถึง 1 ปี แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ซึ่งในเรื่องนี้อาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า “เพราะฉะนั้นการบริหารงานก็ดี เรื่องเวลาที่ดี เรื่องการบริหารเวลาที่ดี ความสนใจตัวของนิสิตที่ผมเป็นที่ปรึกษาก็ดี ผมคิดว่าผมได้รับอิทธิพลมากจากอาจารย์ของผมผู้นี้”¹¹

ในเรื่องการบริหารงานและการบริหารเวลานี้ได้รับการยืนยันจากผู้ที่เคยร่วมงานกับ เขียน ธีระวิทย์ หลายคน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการตรงต่อเวลาดังที่กล่าวไปแล้ว ยังมีเรื่องการเอาใจริงเอาจังกับการทำงาน การยึดถือหลักการและเคร่งครัดต่อระเบียบวินัยในการทำงานซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็เป็นที่ทราบกันดี¹² นอกจากนี้การบริหารเวลาในเรื่องชีวิตประจำวันนั้น อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เขียน ธีระวิทย์ เป็นผู้มีระเบียบวินัยในเรื่องการใช้ชีวิตเป็นอย่างมาก ในแต่ละวันจะมีตารางเวลาอย่างเคร่งครัดว่าจะทำอะไร เวลาไหนและภาระกิจใดต้องทำเสร็จภายในกี่ชั่วโมงหรือกี่วัน ซึ่งอาจารย์จะทำภาระกิจที่อาจารย์ตั้งใจไว้เสร็จภายในเวลาที่อาจารย์ได้กำหนดเสมอ สำหรับเรื่องการพักผ่อนหรืองานอดิเรกนั้น เขียน ธีระวิทย์ มักจะเลือกเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าสำคัญ เช่น การอ่านหนังสือเชิงวิชาการ หรือการเขียนงานวิจัย อาจารย์วรศักดิ์เล่าว่า เขียน ธีระวิทย์ ไม่เคยใช้เวลาว่างหมดไปกับการดูหนัง ฟังเพลง หรือการเที่ยวเตร่เลย เนื่องจากอาจารย์เห็นว่าไม่สำคัญ¹³

¹¹ สัมภาษณ์ เขียน ธีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

¹² อ่านเพิ่มใน วิทยา สุจริตชนรักษ์, บรรณาธิการ, อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร.

¹³ สัมภาษณ์ วรศักดิ์ มหัทธโนบล, อาจารย์, 20 กันยายน 2545.

และสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า เขียน ธีระวิทย์ได้รับอิทธิพลมาจากอาจารย์ที่ปรึกษาของท่านคือ ความตั้งใจทำงาน ขยัน เอาจริงเอาจัง ดังที่ผู้ที่เคยร่วมงานกับ เขียน ธีระวิทย์ เกือบทุกคนได้กล่าวไว้ เช่น พัชรวาลัย วงศ์บุญสิน กล่าวไว้

“ความขยันและความตั้งใจจริงในการทำงาน คือ สิ่งที่ข้าพเจ้าทราบดี ทั้งจากปริมาณ กิจกรรมของสถาบันฯ และจากงานที่ข้าพเจ้าต้องส่งผู้อำนวยการเพื่อพิจารณา บ่อยครั้งที่ การส่งงานในเย็นหนึ่งวันทำงาน จะได้รับคำตอบสนองแล้วแต่เช้าวันรุ่งขึ้น บ่อยครั้งที่ การส่งงานในเย็นวันศุกร์ จะได้รับคำตอบสนองแล้วแต่เช้าวันจันทร์ ซึ่งนั่นหมายถึง การทำงานจริง ๆ ในเวลากลางคืนและเสาร์ อาทิตย์ ข้อเสนอ โครงการคลังข้อมูล เพื่อขอรับการ สนับสนุนด้านการเงินจากกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ที่ข้าพเจ้าร่างขึ้น และรายงานประจำปีของสถาบันฯ ที่ข้าพเจ้าจัดทำขึ้นโดยความคิดริเริ่มของ ศาสตราจารย์ ดร.เขียน เป็นตัวอย่างที่ดี

ทั้งนี้ ในการทำงานอย่างตั้งใจและขยันนั้น ลักษณะที่ประกอบกัน คือ การคำนึงถึง ผลประโยชน์ของสถาบันฯ เหนือประโยชน์ส่วนตัว ไม่ว่าประโยชน์ในด้านสภาพทาง เศรษฐกิจ และประโยชน์ในทางสถานภาพทางวิชาการ สิ่งที่เห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับ ความเป็นไปในสภาพแวดล้อมในช่วงที่ผ่านมา

ความละเอียดเพื่อคุณภาพของงาน คือ สิ่งที่พบได้เสมอ เรียกได้ว่า งานแทบทุกชิ้น ของสถาบันฯ ได้ผ่านสายตาของท่านอย่างรอบคอบ ไม่ว่าจะ เป็นบทความ ข้อเสนอ โครงการ รายงาน หรือแม้แต่จดหมาย ซึ่งแม้จะได้ผ่านสายตาของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมาบ้าง แล้วรอบหนึ่งหรือมากกว่านั้น มีหลายครั้งที่ยังถูกแก้ถ้อยคำจากผู้อำนวยการ เป็นต้น ดังนั้น คุณภาพของงานแต่ละชิ้นจึงเป็นความมั่นใจของสถาบันฯ และบุคลากรที่ได้สัมผัสกับงาน นั้น ๆ ทุกคน”¹⁴

ในส่วนของการทำงานนั้น เขียน ธีระวิทย์ เคยรับราชการเป็นอาจารย์ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 และได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 โดยงานสอนที่สำคัญได้แก่วิชาต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศจีน เวียดนาม กัมพูชา และการเมืองระหว่าง ประเทศในภูมิภาคตะวันออก (เคยสอนเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น ทฤษฎีการเมือง และลัทธิ คอมมิวนิสต์) ในระดับปริญญาตรี โท และเอกในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยเป็น

¹⁴ พัชรวาลัย วงศ์บุญสิน, “ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ธีระวิทย์,” ใน อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร, หน้า

ผู้บรรยายพิเศษที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนและวิทยาลัยชั้นสูงของสามเหล่าทัพ รวมทั้งวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และเคยบรรยายพิเศษหรืออภิปรายในเกือบทุกมหาวิทยาลัยแห่งรัฐของประเทศไทย ในต่างประเทศเคยบรรยายที่ Australian National University, University of Western Australia, University of California at Berkeley, University of Washington ที่เมือง Seattle, Kentucky State University มหาวิทยาลัยปักกิ่ง มหาวิทยาลัยเฉิงตู วิทยาลัยครูแห่งเมืองฉางซา ทั้งนี้ไม่รวมการสัมมนาและการประชุมระหว่างประเทศอีกมากมาย¹⁵

ตำแหน่งทางวิชาการที่เคยได้รับนอกจากการเป็นศาสตราจารย์ ได้แก่ การเป็นนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ รุ่นแรก คือ ปี ค.ศ. 1985 และผลงานการวิจัยได้รับรางวัลจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหลายเรื่อง เป็นศาสตราจารย์กิตติคุณคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในสาขาเดียวกัน รุ่นแรก คือ ปี ค.ศ. 1995 ที่ปรึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ค.ศ. 1991-ค.ศ. 2002) และเคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา 3 ช่วงรวม 9 ปีเศษ คือ ตั้งแต่เมษายน ค.ศ. 1979 ถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1980, ค.ศ. 1982- ค.ศ. 1983 และ ค.ศ. 1984- ค.ศ. 1991

ในส่วนของตำแหน่งทางการเมือง เขียน ชีระวิทย์ เคยดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติและกรรมการวิเทศสัมพันธ์เมื่อปี ค.ศ. 1974 เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีให้กับรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อปี ค.ศ. 1980 และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อปี ค.ศ. 1997

ในเรื่องนี้ เขียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า

“ถ้าพูดถึงเรื่องการทำงาน เรื่องการบริการ สังคม ความเชื่อหรือความชอบที่จะเป็นนักวิชาการนี้ของผมไม่เคยผันแปรไม่เคยเปลี่ยนแปลง ที่จะให้ผมไปสนใจการเมืองหรือว่าตำแหน่งทางการเมืองบริหารอะไรต่าง ๆ นี้ บางครั้งก็มีมาล่อ ผมไม่เคยสนใจ อะไรมาล่อผมไม่ได้ แต่บางทีมันเลือกไม่ได้ที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องของการเมือง”¹⁶

¹⁵ จากหัวข้อเกี่ยวกับผู้เขียนจาก เขียน ชีระวิทย์, *จินตลัดแผ่นดิน* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527)

¹⁶ สัมภาษณ์ เขียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

ภายหลังจาก เจียน ชีระวิทย์ จบปริญญาโท ขณะนั้นเรื่องจีนเป็นประเด็นที่ร้อน ไม่มีหลักสูตรเกี่ยวกับเรื่องนี้เลยในประเทศไทยนอกจากที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะอะไรที่เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ไม่ค่อยมีใครกล้า เพราะจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ เจียน ชีระวิทย์ ภายหลังจากเรียนจบก็ได้มาเป็นอาจารย์สอนเรื่องการเมืองการปกครองของจีน จึงถือว่าเป็นเรื่องท้าทายในยุคนั้น ไม่เฉพาะการบรรยายภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น เจียน ชีระวิทย์ ยังถูกส่งไปบรรยายเรื่องเกี่ยวกับจีนและคอมมิวนิสต์ในอีกหลาย ๆ ที่ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น รวมทั้งยังมีการเขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องจีน ดังนั้นจึงเป็นที่รู้จักและเป็นที่น่าสนใจพอสมควรในแวดวงนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะพวกบรรดาหัวก้าวหน้า รวมทั้งบรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ ประกอบกับช่วงเวลานั้นก็มีการรวมตัวเคลื่อนไหวกันพอสมควร ทำให้ เจียน ชีระวิทย์ ได้กลายเป็นที่พึ่งของบรรดานิสิตนักศึกษาทั้งภายในจุฬาฯ และจากที่อื่น ๆ มากมาย

ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยฝ่ายนิสิตนักศึกษาเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ ในด้านการเมืองได้มีการเสนอบัญชีรายชื่อของผู้นำของประเทศเกือบ 3,000 คน เพื่อเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นรัฐสภา เจียน ชีระวิทย์ ได้อันดับที่ 44 ในจำนวน 300 คน ซึ่งนี่ถือเป็นกรณีแรกที่ท่านได้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยที่ไม่ได้ต้องการ แต่เมื่อถูกเลือกเข้าไปแล้ว ก็ได้เข้าไปทำหน้าที่ตรงนั้นอย่างเต็มที่ แต่ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา ค.ศ. 1976 ขึ้น ซึ่งครั้งนี้ฝ่ายนิสิตนักศึกษาเป็นฝ่ายแพ้ เจียน ชีระวิทย์ จึงได้ลาราชการเดินทางไปทำวิจัยอยู่ที่มหาวิทยาลัยประจำออสเตรเลีย (Australian National University) เป็นเวลา 8 เดือน หลังจากนั้นก็รับทุนวิจัยของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Institute of Southeast Asian Studies) ที่สิงคโปร์อีก 1 ปี จึงกลับมาสอนต่อที่คณะรัฐศาสตร์ตามเดิม

ในฝ่ายการบริหารนั้น เจียน ชีระวิทย์ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้านการต่างประเทศให้กับรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อปี ค.ศ. 1980 ทั้งนี้ก็มีใช้ความต้องการของเจียน ชีระวิทย์ อีกเช่นเดียวกัน โดย เจียน ชีระวิทย์ ได้เล่าว่า ภายหลังจากการประชุมที่อินเดีย นายชัยอนันต์ได้โทรศัพท์ไปเพื่อบอกว่า นายกรัฐมนตรีเปรมต้องการให้ เจียน ชีระวิทย์ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้วย ซึ่งในตอนแรก เจียน ชีระวิทย์ ได้ปฏิเสธไป แต่ด้วยเหตุผลที่อ้างว่ามีการเซ็นคำสั่งไปแล้ว เจียน ชีระวิทย์ จึงจำต้องรับตำแหน่งดังกล่าวด้วยความไม่เต็มใจนัก เนื่องจากว่าหากไม่ยอมรับและมีการลาออก จะเป็นข่าวขึ้น ซึ่ง เจียน ชีระวิทย์ ไม่อยากเป็นข่าวหรือทำตัวเด่นดัง และเมื่อ เจียน ชีระวิทย์ ตกลงที่จะรับตำแหน่งดังกล่าวแล้ว เจียน ชีระวิทย์ ก็ได้ตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวในเรื่องนี้ว่า

“แต่ผมรับงานอะไรแล้ว ผมเป็นคนทำงาน เพราะผมคิดว่าถ้าผมไม่มีตำแหน่งนั้นคนอื่นก็ไปทำ มันจะได้ประโยชน์ ส่วนรวมจะได้ประโยชน์ ผมไม่เป็นคนหนึ่งที่เข้าไปรับตำแหน่งนั้นแล้วงานอื่นทำงานในตำแหน่งไม่ทำ ซึ่งผมรำคาญคนจำพวกนี้มาก งานของตัวเองไม่ทำ เป็นสิ่งที่ผมทนไม่ค่อยได้ ผมทำงาน”¹⁷

ต่อมาก็ได้เกิดเหตุพยายามปฏิวัติกันขึ้น เนื่องจากมีการเสนอให้มีการแก้ไขหลักการให้มีการต่ออายุราชการผู้บัญชาการทหารบกขึ้นซึ่งก่อนหน้านี้ไม่สามารถกระทำได้ และแม้ว่า เจียน ชีระวิทย์ รวมทั้งคณะที่ปรึกษาบางคนจะไม่เห็นด้วยแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะการเคลื่อนไหวต่ออายุผู้บัญชาการทหารบกให้พลเอกเปรมมาจากผู้บัญชาการ คณะที่ปรึกษาไม่มีส่วนรู้เห็น เจียน ชีระวิทย์บอกว่าไม่สบายใจที่จะอยู่ต่อ จึงได้ตัดสินใจยื่นเรื่องขอลาออกจากการเป็นที่ปรึกษา โดย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวในเรื่องนี้ว่า

“ผมเป็นครูบาอาจารย์ ทำอะไรที่มันผิดหลักการนี้ไม่ควร สมัยก่อนผมเคร่งกับสิ่งนี้มาก แต่ว่าจริง ๆ ก็ไม่ได้คิดอะไรหรอก เขาก็แก้กฎหมาย แต่ว่าผมก็ถือว่าเผด็จการเขาทำกันแบบนี้ทั้งนั้น ถ้าจะเอาอย่างไรก็เอาโลกเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตอนนั้นผมถือว่ามันผิดในฐานะเป็นครู เรื่องหลักการผมถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ”¹⁸

แต่การลาออกของ เจียน ชีระวิทย์ นี้ก็ไม่ง่ายนัก เนื่องจากมีการพยายามเกลี้ยกล่อมจากประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษาชั้นนำบางคน แต่อย่างไรก็ตาม เจียน ชีระวิทย์ ก็ได้ยืนยันคำเดิม โดยการไม่เข้าประชุม จนกระทั่งมีเหตุการณ์พยายามยึดอำนาจเกิดขึ้น ทำให้หัวหน้าคณะที่ปรึกษาถูกถือว่าเป็นหัวหน้ากบฏ แต่ขณะนั้น เจียน ชีระวิทย์ ได้ยื่นจดหมายลาออกแล้ว จึงถือว่าได้การลาออกแล้วตั้งแต่ยื่นจดหมายนั้น แต่เมื่อเหตุการณ์สงบลง คณะที่ปรึกษาชุดเดิมก็ยังคงดำรงตำแหน่งเดิม แต่เจียน ชีระวิทย์ ได้ยืนยันการตัดสินใจที่จะลาออก โดยสรุปเหตุผลของการลาออกนี้ เจียน ชีระวิทย์ กล่าวไว้ว่า

“สิ่งนี้โดยพื้นฐานผมไม่มีความสนใจ แต่ว่าถ้าเงื่อนไขพาไปผมก็ไม่อยากฝืน เดี่ยวคนจะว่าทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องของที่ปรึกษาเปรม ที่ปรึกษาในขณะนั้นจะไม่ออกมาพูดถึงปัญหาของบ้านเมืองต่อสาธารณชน ฉะนั้นมันขัดต่อความเป็นครูบาอาจารย์ ความเป็นครูนี้ ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ไม่ใช่เฉพาะนิสิตในห้องเรียน ผมคิดว่านักข่าวบางทีมาถาม

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

ประเด็นข้อมูลอะไรต่าง ๆ บางทีก็ lecture ให้ฟัง ซึ่งผมต้องปิดประตูตอนนั้น ทำหน้าที่ครู ไม่ได้ผมก็อีอึดอยู่ นอกจากเรื่องนั้นแล้วก็มีเรื่องผิดกับหลักการอะไรด้วย”¹⁹

ในส่วนของการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญเมื่อปี ค.ศ. 1997 ก็ได้ทำไปด้วยความต้องการของตนเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอชื่อ เขียน ธีระวิทย์ ไปในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งในตอนแรก ได้ให้เลขาของคณะกรรมการ โทรศัพท์มาขอความยินยอมจาก เขียน ธีระวิทย์ ในการเสนอชื่อ ซึ่ง เขียน ธีระวิทย์ ได้ปฏิเสธไม่ให้ความยินยอม แต่ต่อมานายกสภามหาวิทยาลัย เกษม สุวรรณกุล ซึ่งเดิมเคยเป็นคณบดีคณะรัฐศาสตร์ และเป็นอาจารย์ของ เขียน ธีระวิทย์ และที่สำคัญ เขียน ธีระวิทย์ รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ เกษม สุวรรณกุล อยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากท่านเคยให้ความช่วยเหลือในเรื่องการไปเยือนจีนของ เขียน ธีระวิทย์ รวมทั้งเคยไปเยือนจีนด้วยกันหลายครั้ง ดังนั้นเมื่อ เกษม สุวรรณกุล ได้เป็นผู้โทรมาขอความยินยอมและให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย เขียน ธีระวิทย์ จึงได้ตัดสินใจยินยอมให้เสนอชื่อ หลังจากนั้นก็ผ่านกระบวนการสรรหาต่าง ๆ กระทั่งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

2.2 สรุป

ในบทนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงชีวประวัติส่วนตัวและลักษณะนิสัยรวมทั้งความคิดของ เขียน ธีระวิทย์ ซึ่งจะพบว่าลักษณะนิสัยเฉพาะตัว (personal characteristics)²⁰ ของ เขียน ธีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังทางครอบครัวหรือการศึกษา ดังที่ Ole R. Holsti²¹ ได้อธิบายถึงที่มาของระบบความเชื่อ (belief system) ว่ามีพื้นฐานมาจากความรู้ที่ถูกรับรู้หรือจัดการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับตัวเองและสภาพแวดล้อมอันส่งผลให้เกิดทัศนคติ (perception) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วแสดงเป็นพฤติกรรมออกมา

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

²⁰ ในบทความ Margaret G. Hermann, “Effects of Personal Characteristics of Political Leaders on Foreign Policy,” in *Why Nation Act : Theoretical Perspective for Comparative Foreign Policy Studies*, ed., Maurice A., East Stephen A. Salmore and Charles F. Hermann (London : Sahe Publications, 1978) pp.59-61. อธิบายว่า ลักษณะเฉพาะตัว (personal characteristics) ประกอบด้วย ความเชื่อ (belief) แรงจูงใจ (motives) รูปแบบการตัดสินใจ (decision style) รูปแบบการติดต่อกันและกัน (interpersonal style)

²¹ Ole R. Holsti, “The Belief System and National Images : A Case Study,” in *International Politics and Foreign Policy : A reader in research and theory*, James N. Rosenau, ed., (London : Collier Macmillan Limited, 1969), pp.543-560.

ลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของ เจียน ชีระวิทย์ อันได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว ได้แก่

2.3.1 ความมีระเบียบวินัย ไม่ว่าจะเป็นระเบียบวินัยในเรื่องการตรงต่อเวลา ระเบียบวินัยในเรื่องการทำงาน ระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต อันเป็นลักษณะนิสัยที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลที่สำคัญจากการศึกษาเล่าเรียนที่โรงเรียนภาษาจีน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนผู้เยาว์ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา รวมทั้งโรงเรียนอินทศึกษาหรือไถ่หัวจุงเสี่ย จังหวัดกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำในระดับมัธยม นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากการศึกษาทางด้านนิเวศศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วย

2.3.2 ความยุติธรรม คุณธรรม และความเสียสละ อันเป็นลักษณะที่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัวที่มีการสอนเรื่องของความเป็นธรรม รวมทั้งการศึกษาจากโรงเรียนภาษาจีนเช่นกัน โดยเจียน ชีระวิทย์ เล่าว่า ในเรื่องความยุติธรรม ความกตัญญูรู้คุณเป็นสิ่งที่โรงเรียนจีนสอนและเน้นเป็นอย่างมาก ซึ่งเรื่องนี้จะไม่มีสอนในโรงเรียนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ เจียน ชีระวิทย์ ยึดถือมาโดยตลอด

2.3.3 ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ความละเอียดรอบคอบ การเอาจริงเอาจังกับงานทุกชิ้นที่ได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านวิชา การเป็นอาจารย์ การเป็นนักวิชาการ หรือการทำงานในตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อลักษณะนิสัยเฉพาะตัวดังกล่าว คือ อาจารย์เจมส์ อาร์ ทาวเซนด์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ เมื่อครั้งศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน

2.3.4 ความสมถะ หมายถึง การปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักความจำเป็นมากกว่าความสุขสบาย เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าว ได้รับอิทธิพลมากจากการที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนศาลเจ้าโพรงไม้ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ยากจน

2.3.5 ความรักพวกพ้อง มีน้ำใจไมตรีเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อลักษณะการทำงานของ เจียน ชีระวิทย์ ด้วยที่เน้นการทำงานแบบ Mechanical solidarity กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์ที่เอื้ออาทรต่อกัน²² อันเป็นลักษณะนิสัยที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาจากโรงเรียนศาลเจ้าโพรงไม้เช่นกัน กล่าวคือ การพบเห็นความช่วยเหลือระหว่างครูอาจารย์และนักเรียนในการพัฒนาโรงเรียนอยู่เสมอในขณะที่เรียนอยู่

²² สุภางค์ จันทวานิช, “ผู้ที่เป็นทั้งเพื่อน พี่ และครูของนักวิชาการ,” ใน อาจารย์เจียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 49.

2.3.6 นิสัยที่ไม่ชอบเห็นผู้ใหญ่รังแกเด็ก ซึ่งสิ่งนี้ได้รับอิทธิพลมากโรงเรียนภาษาจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากเหตุการณ์การชกต่อยระหว่าง เจียน ชีระวิทย์ กับเด็กที่ตัวใหญ่กว่าที่ชอบข่มเหงรังแกคนอื่น